

*Interview met
mr. dr. Ineke van den Berg*

INEKE VAN DEN BERG OVER GERECHTSDEURWAARDERS EN SCHULDHULPVERLENING:

“Als je begrijpt wat de ander doet, kun je beter samenwerken”

Door E.M.M. (Ellen) Hinskens¹

Ze is onderzoeker bij het Kenniscentrum Sociale Innovatie en hoofddocent privaatrecht aan de Hogeschool Utrecht bij de afstudeerrichting kandidaat-gerechtsdeurwaarder van de opleiding HBO Rechten. In september 2013 promoveerde ze op een onderzoek naar de ontwikkelingen in de beroepsuitoefening van gerechtsdeurwaarders. Mr. dr. Ineke van den Berg stelt dat het nodig is om deurwaarders en schuldhulpverleners dichter bij elkaar te brengen. „Samenwerking is noodzakelijk, want er zijn steeds meer problematische schuldsituaties.” Begrip is daarbij cruciaal: „Als je begrijpt wat de ander doet, kun je beter samenwerken.”

Er is volgens Van den Berg al veel gebeurd in de relatie tussen gerechtsdeurwaarders en schuldhulpverleners de laatste jaren. „Eerder bestond er echt een clichébeeld: de schuldhulpverleners waren de zachte, geitenwollen sokken-types en de deurwaarders de harde mannen in pak. Dat beeld zijn we gelukkig grotendeels kwijt. Maar veel schuldhulpverleners hebben nog altijd geen idee wat een gerechtsdeurwaarder nou precies doet.” Volgens Van den Berg vergeten mensen vaak dat gerechtsdeurwaarders ambtenaren zijn en dat de rechter een vonnis geeft op grond waarvan beslag gelegd moet worden. „Aan die wettelijke taak wordt vaak voorbij gegaan, de gerechtsdeurwaarder is gewoon een handhaver. Soms wordt het voorgesteld alsof ze vandaag bedenken om morgen beslag te leggen. Maar zo werkt het natuurlijk niet.” Van den Berg vindt het logisch dat mensen meer *feeling* hebben met schuldhulpverleners. „Dat zijn van oudsher toch de mensen die helpen.” Maar ook een deurwaarder kan de schuldenaar helpen. „Soms wordt er tegen schuldenaren gezegd dat ze de deur niet open moeten doen voor een deurwaarder. Maar dat is niet handig. Ook een deurwaarder kan bijvoorbeeld behulpzaam zijn bij het afspreken van afbetalingsregelingen en een brug slaan tussen de schuldeiser en de schuldenaar.” Bovendien mag volgens Van den Berg niet verge-

ten worden dat de gerechtsdeurwaarder ervoor zorgt dat afspraken nagekomen worden. „Als mensen niet betalen, gaat de loodgieter uiteindelijk failliet.”

Verkeerd beeld van deurwaarder

Van den Berg is ervan overtuigd dat het grootste deel van de gerechtsdeurwaarders zijn werk goed doet. „Er is maar een klein percentage waarin het misgaat. Zo’n rapport dat de Ombudsman laatst uitbracht over de beslagvrije voet, klopt gewoon niet. Deurwaarders krijgen vaak onterecht dingen in de schoenen geschoven. Bij veel mensen bestaat een verkeerd beeld van de deurwaarder.” En dat moet volgens Van den Berg opgelost worden. Een mogelijkheid daartoe is om meer aandacht aan het werk van de deurwaarder te besteden in juridische opleidingen. Van den Berg: „We moeten mensen al in het onderwijs de nodige kennis meegeven, zodat ze weten wat een gerechtsdeurwaarder doet. Want iedereen komt hem tegen, maar niemand weet precies wat hij doet en welke rol hij heeft binnen onze rechtsstaat.”

Aandacht voor schuldhulpverlening in opleiding gerechtsdeurwaarder

Andersom wordt er in de opleiding voor gerechtsdeurwaarders ook aandacht besteed aan het werk van de schuldhulpverlener en de samenwerking tussen de beroepsgroepen. Van den Berg: „We geven colleges over schuldhulpverlening in het algemeen en de Wet gemeentelijke schuldhulpverlening (Wgs) in het bijzonder. Daarvoor werken we samen met mensen uit de schuldhulpverlening. Ook proberen we deurwaarders mee te laten lopen met schuldhulpverleners (en vice versa) en worden er steeds meer scripties geschreven over de raakvlakken die het werk van deurwaarders en schuldhulpverleners hebben.” Het werkt contraproductief als deurwaarder en schuldhulpverlener elkaar tegenwerken, aldus Van den Berg. „Beide groepen moeten beseffen dat

ze verschillende taken hebben, maar dat het belang van de schuldenaar hun beider belang is. Als we dat voldoende verankeren in onderwijs en onderzoek, dan moet het in de praktijk uiteindelijk goed komen. We zien in diverse pilots al dat het werkt.”

Gemeenten goed bezig met vroegsignalering

Toch ziet Van den Berg voor beide beroepsgroepen nog verbeterpunten. Zo zouden veel schuldhulpverleners zich meer bewust mogen zijn van het juridisch kader waarin zij opereren. „Schuldhulpverleners hebben niet altijd in de gaten dat zij zelf in bepaalde situaties ook aansprakelijk kunnen zijn.. Maar ik juich de tendens toe dat er binnen de schuldhulpverlening steeds zakelijker en resultaatgerichter gewerkt wordt. Er is steeds minder geld beschikbaar voor schuldhulpverlening en dan moet je in die hoek de oplossingen zoeken.” Ook zijn gemeenten volgens Van den Berg goed bezig in de preventieve sfeer. „Vroegsignalering is belangrijk en dat doen veel gemeenten al goed, bijvoorbeeld in samenwerking met woningcorporaties. Het is alleen jammer dat uitwisseling van deze informatie door allerlei privacyproblemen niet mogelijk is. Want vroegsignalering levert informatie op die ook van belang kan zijn voor deurwaarders.” Van den Berg pleit dan ook voor een centraal beslagregister. „Informatieuitwisseling zou het werk van zowel de gerechtsdeurwaarder als van de schuldhulpverlener een stuk makkelijker maken. De beroepsorganisatie van de gerechtsdeurwaarders heeft op dit vlak al veel stappen gezet.”

Meer aandacht voor ethiek

Deurwaarders zouden volgens Van den Berg meer aandacht mogen hebben voor de ethische kant van hun vak. „Deurwaarders moeten moeilijke en ingrijpende beslissingen nemen. Het is echt geen pretje om over te gaan tot een ontruiming. Het is dan van belang dat je weet hoe je je moet gedragen en hoe je dat op de beste manier kan doen.” Dat dit lang niet altijd makkelijk is, komt volgens Van den Berg mede door de toegenomen marktwerking binnen het vak van de gerechtsdeurwaarder. „Ze zijn dan wel ambtenaar, maar ze staan niet op de loonlijst van de overheid. Door de toegenomen marktwerking zijn de opdrachtgevers erg machtig geworden. Steeds meer grote bedrijven werken op basis van *no cure, no pay*. Bovendien is de ruimte om ‘nee’ te zeggen tegen een opdrachtgever erg klein. Want voer jij de opdracht niet uit, dan doet je concurrent het wel en hoef je de volgende keer niet meer op een opdracht te rekenen. In deze situaties is het moeilijk om ethisch te blijven denken en handelen.” Toch nemen deurwaarders aldus Van den Berg steeds vaker maatschappelijke verantwoordelijkheid. Er is aandacht voor sociaal incasse-

ren om oplopende schulden te voorkomen en ook preventie wordt steeds belangrijker. „Ik zie zelf ook het belang van cursussen ethiek met aandacht voor de integriteit van de ambtenaar. Hoe kun je juist handelen als je inkomen op het spel staat? Hoe dien je dan toch het algemeen belang? Maar goed, ik ben natuurlijk een onderwijzersmens.”

Context voor beide beroepsgroepen van belang

Voor beide beroepsgroepen is volgens Van den Berg de context waarbinnen gewerkt wordt van groot belang. „Uiteraard heb je de juridische context waarbinnen je opereert, maar je moet je ook bewust zijn van de psychologische en sociologische context. Wat gebeurt er allemaal in de maatschappij waarin je functioneert? En belangrijker nog: wat betekent dat voor de schuldenaar waar je mee werkt?” Ook zouden beide beroepsgroepen zich bewuster moeten zijn van hun eigen gedrag en het gedrag dat zij daarmee oproepen bij schuldenaren. „Helpt het wel om meteen een boze brief te sturen? Of kunnen we het misschien eerst op een andere manier proberen? Hoe maak je onderscheid tussen degenen die niet willen en degenen die niet kunnen betalen? Dat zijn vragen die we ook in het onderwijs proberen te verankeren.”

Overheid speelt zelf vreemde rol

Een ander verbeterpunt is volgens Van den Berg de vreemde rol die de overheid zelf speelt binnen het krachtenveld waarin gerechtsdeurwaarders en schuldhulpverleners opereren. Ze vindt dat politici daar ook eens kritisch naar mogen kijken. „De overheid is in veel gevallen een van de grootste boosdoeners. Ze mogen bijvoorbeeld in sommige gevallen de beslagvrije voet negeren, terwijl die toch wettelijk vastligt. Waarom houdt de overheid zich niet aan de spelregels? Schuldenaren komen daardoor nog meer in de problemen.” Bovendien mist de overheid volgens Van den Berg een incassovisie op de lange termijn. „Daar zou eens kritisch naar gekeken moeten worden. Wat helpt de schuldeiser en de schuldenaar nou echt? Natuurlijk, fraude moeten we hard aanpakken, maar er is een groep mensen die niet meekomt in onze maatschappij.” De overheid gaat ervan uit dat iedere burger een weldenkend, digitaal vaardig mens is. De praktijk wijst echter uit dat dat niet zo is en dat veel dingen te ingewikkeld zijn voor sommige burgers, aldus Van den Berg. „De overheid wordt voor iedereen in steeds meer situaties de gemeente. Ik ben heel benieuwd hoe dat gaat uitpakken.”

¹ Ellen Hinskens is hoofdredacteur Kluwerschulinck.nl